

Valtiovarainministeriölle

Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Keski-Pohjanmaan liitto on keväällä 2012 antanut lausunnon Kunnallishallinnon rakenne -työryhmän selvityksestä sekä kuntauudistukseen liittyvistä muista uudistuksista. Kuntarakennelakiluonnoksesta annettavan lausunnon lähtökohtana ovat samat näkökulmat kuin 16.4.2012 annetussa lausunnossa.

Kunta- ja palvelurakenteiden uudistaminen on välttämätöntä, jotta selviydymme väestön ikääntymisestä johtuvista kasvavista palvelutarpeista niukkenevalla työvoimalla ja taloudellisilla resursseilla. Viimeisen reilun 15 vuoden aikana kuntien tehtävävastuita myönteisen talouskehityksen aikana on vuosittain lisätty, jolloin on syntynyt rakenteita ja uusia palvelutarpeita, joihin ei enää ole taloudellisia voimavaroja ilman kuntien voimakasta velkaantumista taikka kuntalaisten verorasitteen kasvattamista.

Uudistusten tavoitteena tulee olla palvelujen laadun ja saatavuuden turvaaminen yhdenvertaisesti ja kustannustehokkaasti. Suomessa alueet ovat erilaisia, jolloin tulisi huomioida kuntien ja alueiden erityispiirteet. Järkevän kunta- ja palvelurakenteen aikaansaamista edistää sen pohjautuminen mahdollisimman luonteviin asiointi- ja työssäkäyntialueisiin sekä luontaiseen aluerakenteeseen.

Suomessa kunnallinen itsehallinto ja paikallisdemokratia on määritelty perustuslaissa. Kuntarakenneuudistus ja kuntarakennelakiluonnos kireine aikatauluineen ei anna kunnille riittävästi aikaa selvittää aluelähtöisesti palvelu- ja yhteistyörakenteiden uudistamista. Epävarmuutta luovat erityisesti vireillä olevat kuntien tehtäviä koskevien arviointien ja valtiosuusjärjestelmän uudistamisen keskeneräisyys. Kuntarakennelain osalta on erityisesti arvioitava, etteivät lait ole ristiriidassa perustuslain kunnallista itsehallintoa koskevien säädösten kanssa.

Kuntarakennelakiuudistuksessa asetetut selvityskriteerit koskisivat Keski-Pohjanmaalla käytännössä jokaista kuntaa. Ehdotetun lakiluonnoksen 4 b – 4 e pykälissä säädetään selvitysvolvollisuudesta. Sen perusteina ovat väestöpohja (alle 20 000 asukasta), vähintään 50 alle yksivuotiaiden ikäluokka (palveluperuste), työpaikkaomavaraisuus (alle 80 prosenttia), pendelöinti keskuskuntaan suurkaupunkien työssäkäyntialueella vähintään 35 prosenttia ja muilla alueilla 25, yhdyskuntarakenneperuste ja useat taloudelliset perusteet sekä ns. orpokuntaperuste.

Kuntarakennelakiluonnos jättää avoimeksi sen, millä tavalla selvitysvolvollisuus on täytettävissä. Lakiluonnoksen mukaan ”kunnan tulee yhdessä muiden alueen kuntien kanssa” laatia selvitys. Kun verrataan lakiluonnoksen kriteereitä 20 000 asukkaan

vaatimuksesta, selvitysalue Keski-Pohjanmaan osalta ei käytännössä voi olla muu kuin koko maakunta tai useamman maakunnan alue. Selkeintä olisi se, että selvitysvelvollisuus olisi mahdollista täyttää myös siten, että selvitys toteutettaisiin yhteistoiminnallisesti maakunnallisesti. Tällä tavoin riski selvitysalueiden ulkopuolelle jäävistä kunnista olisi vähäisempi.

Lain 4 b §:n 4 mom. määrittelee selvityksen vähimmäisvaatimukset. Niiden mukaan selvitys ei kuitenkaan sisällä yhteistoimintavaihtoehtoa. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että samassa yhteydessä kunnat voivat tarvittaessa selvittää myös muita, uudistuksen tavoitteita tukevia täydentäviä hallinnon ja palvelujen järjestämisen tapoja. Jatkovalmistelussa tulee täsmentää, tarkoittaako tämä syvenevän yhteistyön vaihtoehtoa vai mitä.

Kuntarakennelakiluonnokseen sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevat linjaukset ovat keskeneräiset. Linjaukset jäävät epäselväksi siitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne ja tavoiteltava kuntarakenne yhteen sovitetaan. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tarpeellisena sosiaali- ja terveystalouden nykyistä tiiviimpää alueellista integraatiota. Tämän mahdollistamiseksi sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä vastaavien alueiden väestöpohjan on oltava riittävän suuri. Uusien järjestäjäjärakenteiden tulisi pääosin perustua nykyisten sairaanhoidon alueisiin, mutta alueen sisällä kuntien tulee saada perustuslaissa säädetyn itsehallintonsa mukaisesti päättää yhteistyön organisatorisesta toteutuksesta.

Kuntarakennelakiluonnokseen sisältyvien määräaikojen osalta Keski-Pohjanmaan liitto toteaa aikataulujen olevan kohtuuttomat. Sekä selvitysten että esitysten yhdistymisestä pitäisi olla valmiina 1.4.2014, jotta kuntien oikeus yhdistymisen taloudelliseen tukeen syntyisi. Uuden kuntalain, valtiosuuslain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevien lakien keskeiset sisällöt tulisi olla tiedossa, jotta selvitykset voisivat käynnistyä viimeistään syksyllä 2013.

Kuulemiskierros päättyy 7.3.2013. Lausuntojen analysointi ja siitä aiheutuvien lakiesityksen muutostarpeiden valmistelu ja käsittely vievät vähintään touko-kesäkuun vaihteeseen. Eduskuntakäsittely perustuslakivaliokunnan lausuntoineen vie ainakin syksyyn. Näin ollen kuntien velvollisuus ilmoittaa 30.11.2013 mennessä, minkä kunnan tai kuntien kanssa se selvittää 4 b §:n mukaisen yhdistymisselvityksen, on liian kireä. Aikaisintaan se voisi olla 31.1.2014 tai viisi kuukautta lain voimaantulon jälkeen. Edellä olevasta seuraa, että 4 i §:n erityisestä kuntajakoselvityksestä päättämisen määräaika tulee siirtää ainakin 1.8.2014 saakka.

Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että toimiva järjestelmä kuntasektorin tehtävien tasavertaiseen ja kustannustehokkaaseen sekä riittävän kansanvaltaiseen järjestämiseen edellyttää, että kuntien tehtävien ja kuntarakenteen lisäksi laajaa väestöpohjaa edellyttävissä tehtävissä selkeytetään ja kehitetään myös ylikunnallista hallintoa. Kuntarakennelakiluonnoksen ja sen kriteerien tarkoituksena näyttää edelleen olevan noin 60-80 kunnan muodostamispakko, joka on ristiriidassa kuntien perustuslain itsehallinnollisen tarkoituksen kanssa.

Yhteenvedona kuntarakennelakiluonnoksesta Keski-Pohjanmaan liitto toteaa seuraavaa:

1. Selvitysten kohteena tulee olla kuntien yhdistämisen ohella myös kuntien yhteistyö. Näin vältetään monilta erilliselvityksiltä ja turvataan kuntien vapaaehtoinen osallistuminen selvityksiin.
2. Laajemmat selvitysalueet varmistavat sen, että alueilla kaikki kunnat ovat mukana kunta- ja palvelurakenteiden uudelleentarkastelussa. Tällä lisätään kuntien mahdollisuuksia omaehtoisesti etsiä kustannustehokkaita ja palveluja parantavia ratkaisuja.
3. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun ratkaiseminen on keskeinen edellytys muiden kuntarakenneuudistusten selvittämiseksi taikka toteuttamiseksi.
4. Kuntarakenneuudistuksissa maakuntaliittojen rooli on epäselvä, vaikka niiden lakisääteisenä tehtävänä on kuntien yhteistyön edistäminen. Sairaanhoidopiirikuntayhtymät on esitetty lakkautettavaksi, mutta muiden kuntayhtymien tulevaisuudesta ei ole varmaa tietoa mm. Kuntalain uudistuksen keskeneräisyyden vuoksi.
5. Kuntarakenneuudistusten käynnistymisessä maakunnan keskuskaupungilla Kokkolalla on vastuullinen rooli alueen väestö- ja palvelukeskittymänä.
6. Keski-Pohjanmaalla toteutettavissa selvityksissä tulisi tarkastella yhtenä vaihtoehtona myös nykyisten kuntayhtymäpohjaisten mallien kehittämistä. Se antaa mahdollisuuden laadukkaalle ja kustannustehokkaalle palvelutuotannolle sekä päällekkäisten hallinnontasojen purkamiselle. Tällä myös varmistetaan maakunnan elinvoimaisuus ja mahdollinen laajentuminen.

Lisätietoja antaa maakuntajohtaja Jukka Ylikarjula, puh 044 7250 002,
jukka.ylikarjula@keski-pohjanmaa.fi

Keski-Pohjanmaan liitto

Tuomo Puumala
maakuntahallituksen puheenjohtaja

Jukka Ylikarjula
maakuntajohtaja